TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Dnro 2185/93/22

14.3.2022

Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntönne 8.3.2022

Tietosuojavaltuutetun lausunto

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi luottotietolan; maksupalvelulain 86 §:n ja rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta (HE 109/2021 vp) ja lakialoitteesta laeiksi luottotietolain 18 ja 20 §:n ja ulosottokaaren 1 luvun 32 §:n muuttamisesta (LA 20/2020 vp). Lausuntopyyntö koskee luottotietolain 13 §:n 1 momentin 3 kohtaan esitettäviä muutoksia sekä mahdollisia lisämuutostarpeita. Kiitän mahdollisuudesta lausua asiassa.

Ensinnäkin valiokunta pyytää arvioimaan seuraavaa hallituksen esityksessä luottotietolain 13 §:n 1 momentin 3 kohtaan ehdotettua sanamuotoa sekä siihen valiokuntakäsittelyn aikana ehdotettua lisätäsmennystä (hallituksen esityksessä ehdotettu sanamuoto kursivoituna, valiokuntakäsitellyssä ehdotettu lisätäsmennys alleviivattuna):

> Luottotietorekisteriin saa henkilöluottotietoina tallettaa:
>
> 3) viranomaisen toteamina maksuhäiriötietoina tiedot maksun laiminlyönnistä, joka on todettu tuomioistuimen lainvoimaisella tuomiolla, *edellyttäen ettei maksuvaatimusta ollut perustellusti riitautettu perusteeltaan tai määrältään*, yksipuolisella tuomiolla tai ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 26 §:ssä tarkoitetulla ulosottoperusteen määräajan jatkamisesta annetulla tuomiolla taikka velallisen hyväksymän vekselin protestilla;

Valiokunta pyytää arvioimaan, onko ehdotettu lisätäsmennys vielä tarpeen vai olisiko mahdollisesti joku muu muutos hallituksen esityksen tavoitteen toteuttamiseksi selkeämpi.

Asian valmistelun aikaisemmassa vaiheessa tietosuojavaltuutettu lausui perustuslakivaliokunnalle hallituksen esityksessä ehdotetun sanamuodon osalta, että voimassa olevan luottotietolain 6 §:n 1 momentin on jo rajannut luottotietorekisteriin maksuhäiriömerkinnäksi rekisteröitävien lainvoimaisten tuomioiden joukkoa. Kyseisen lainkohdassa säädetään luottotietoja koskevasta yleisestä edellytyksestä, jonka mukaan luottotietorekisteriin merkittävien maksuhäiriömerkintöjen on osoitettava velallisen maksukyvyttömyyttä tai maksuhaluttomuutta. Tietosuojavaltuutettu lausui myös, että tarkennuksen myötä sääntely olisi kuitenkin entistä tarkkarajaisempaa ja esitetyllä muutoksella voitaisiin varmistaa sääntelyn läpinäkyvyys rekisteröidyn kannalta tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan a alakohdan vaatimuksen mukaisesti.

Tietosuojavaltuutettu ja apulaistietosuojavaltuutettu antoivat 9.11.2021 päätökset 834/532/18[1], 4356/532/19[2] ja 8211/161/19[3], joissa tulkittiin lausuntopyynnön kohteena olevaa luottotietolain säännöstä. Kyseisissä päätöksissä tietosuojavaltuutettu ja apulaistietosuojavaltuutettu viittaavat eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisuun EOAK/945/2016, jossa eduskunnan oikeusasiamies on ottanut kantaa lainvoimaisten tuomioiden aiheuttamiin maksuhäiriömerkintöihin.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisun mukaan tapauksissa, joissa maksuvelvollisuus on perustellusti riitautettu siten, että sillä voi olla vaikutusta asiaan, merkintä ei oikeusasiamiehen käsityksen mukaan täytä maksuhäiriömerkinnän tekemisen perusteena olevaa edellytystä siitä, että merkinnän on osoitettava rekisteröidyn maksukyvyttömyyttä tai maksuhaluttomuutta. Päätöksissään tietosuojavaltuutettu ja apulaistietosuojavaltuutettu yhtyivät eduskunnan oikeusasiamiehen näkemykseen ja katsoivat, että tällaisissa tapauksissa maksuhäiriömerkinnän rekisteröimiselle ei ole lainmukaista perustetta.

Asioissa 834/532/18 ja 4356/532/19 hakija oli vastannut maksuhäiriömerkintöjen perusteena oleviin kanteisiin kiistämällä maksuvelvollisuutensa ja asiat oli käsitelty tuomioistuimessa tavanomaisessa riita-asiain menettelyssä. Asioissa antamissaan päätöksissä tietosuojavaltuutettu katsoi, etteivät asiassa annetut tuomiot täyttäneet maksuhäiriömerkinnän merkitsemisen edellytyksiä, koska asian siirtyminen tavanomaiseen riita-asiain menettelyyn edellyttää, että kanne on riitautettu perustella, jolla käräjäoikeus katsoo mahdollisesti olevan vaikutusta asian ratkaisemiseen.

Tietosuojavaltuutettu katsoo, että valiokuntakäsittelyn aikana esitetyn lisätäsmennyksen johdosta kyseisen lainkohdan sanamuoto vastaisi eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisussa EOAK/945/2016 esitettyä tulkintaa. Tietosuojavaltuutettu ja apulaistietosuojavaltuutettu ovat tulkinnut luottotietolakia vastaavalla tavalla edellä viitatuissa päätöksissään. Edellä esitetyin perustein tietosuojavaltuutettu katsoo, että ehdotettu lisätäsmennys voisi olla perusteltu.

Tietosuojavaltuutettu kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että ilman lisätäsmennystä ehdotettu sanamuoto olisi tarkkarajaisempi, jolloin voitaisiin kattavammin varmistua sääntelyn ja maksuhäiriömerkinnän perusteiden läpinäkyvyydestä rekisteröidyn kannalta. Mikäli lisätäsmennys katsotaan jatkovalmistelussa tarpeelliseksi, tulisi edellä esitetty huomioiden lain esitöissä avata selkeästi, millaisissa tilanteissa maksuvaatimuksen voidaan katsoa olevan *perustellusti riitautettu*.

Tietosuojavaltuutettu katsoo, että rekisteröidyllä tulee olla mahdollisuus suorittaa velka ilman maksuhäiriömerkinnän uhkaa saatuaan tuomion riitaisessa asiassa. Siksi keskeistä on, että sääntelyn sanamuodosta ei voi johtaa sellaista johtopäätöstä, että velallisen tulisi voittaa asia välttääkseen velkomustuomioon perustuvan maksuhäiriömerkinnän. Tietosuojavaltuutettu katsoo *perustellusti riitautetun* tarkoittavan sitä, että asia on käsitelty summaarisen menettelyn sijasta tavanomaisessa riita-asiain menettelyssä.

Toisena asiana valiokunta pyytää tietosuojavaltuutettua arvioimaan myös sitä, onko voimassa oleva luottotietolain 13 §:n 1 momentin 3 kohta yksipuolisen tuomion osalta perusteltu ja selkeä vai liittyisikö siihen mahdollisesti tarkistustarpeita. Valiokunta

[1] Saatavilla Finlex -palvelussa osoitteessa https://finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2021/20211225.
[2] Saatavilla Finlex -palvelussa osoitteessa https://finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2021/20211224.
[3] Saatavilla Finlex -palvelussa osoitteessa https://finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2021/20211223.

pyytää lausunnonantajilta tietoja siitä, missä vaiheessa yksipuolisesta tuomiosta lähetetään nykyisin tieto luottotietotoiminnan harjoittajalle ja se talletetaan maksuhäiriötietona luottotietorekisteriin ja miten toimitaan, jos velallinen hakee yksipuoliseen tuomioon takaisinsaantia.

Kyseisen lausuntopyynnön osalta tietosuojavaltuutettu viittaa 18.2.2021 antamaansa päätökseen asiassa 8314/182/20, jossa oli muun ohella kyse maksuhäiriömerkinnän poistamisen edellytyksistä velkomusaisan uudelleen käsittelyn johdosta.[4] Kyseisessä päätöksessä tulkitaan luottotietolain 13 §:n 1 momentin 3 kohtaa, jonka mukaan luottotietorekisteriin saa henkilöluottotietoina tallettaa viranomaisen toteamina maksuhäiriötietoina tiedot maksun laiminlyönnistä, joka on todettu yksipuolisella tuomiolla. Päätöksessään tietosuojavaltuutettu katsoi, että maksuhäiriömerkinnän säilyttämiselle hakijan luottotiedoissa ei ollut luottotietolain 6 §:n ja 13 §:n mukaisesti perusteita, kun maksuhäiriömerkinnän perusteena ollut yksipuolinen tuomio oli kumottu.

Kyseisessä asiassa rekisterinpitäjä oli jo takaisinsaantihakemuksen vireille saattamisen johdosta poistanut väliaikaisesti kyseessä olleen maksuhäiriömerkinnän. Rekisterinpitäjä pyysi tietosuojavaltuutettua ottamaan kantaa siihen, onko yksipuolisen tuomion johdosta aiheutunut maksuhäiriömerkintä poistettava heti, kun rekisterinpitäjä saa tiedon takaisinsaantihakemuksesta vai vasta kun asia on käsitelty uudelleen tuomioistuimessa ja kanne velkomusasiassa hylätty.

Tietosuojavaltuutettu antoi rekisterinpitäjälle asiassa ohjauksen, joka koskee vireillä olevien takaisinsaantihakemusten vaikutusta maksuhäiriömerkintöjen säilyttämiseen.[5] Ohjauksessa todettiin muun muassa, että rekisterinpitäjällä vaikuttaisi olevan kaksi vaihtoehtoa toimintatavoiksi vireillä olevan takaisinsaantihakemuksen johdosta:

> 1. Rekisterinpitäjä ei oikaise rekisteröidyn luottotiedoissa olevaa tietoa vireillä olevan yksipuoliseen tuomioon kohdistuvan takaisinsaantihakemuksen johdosta. Yksipuolisen tuomion johdosta aiheutunutta maksuhäiriömerkintää säilytetään hakija luottotiedoissa, kunnes takaisinsaantihakemus on käsitelty tuomioistuimessa. Tässä tilanteessa on mahdollista, että rekisterinpitäjä säilyttää hakijan luottotiedoissa sellaista maksuhäiriömerkintää, joka ei täytä maksuhäiriömerkinnälle asetettuja edellytyksiä mm. maksuvelvollisuuden riidattomuuden osalta.
>
> Vaikuttaisi siltä, että takaisinsaantihakemusten käsittelyajat tuomioistuimissa ovat vaihtelevia. Mikäli käsittelyaika muodostuu pitkäksi, saattaa se johtaa rekisteröidyn kannalta kohtuuttomaan tilanteeseen, jos tuomioistuin päätyy lopulta kumoamaan yksipuolisen tuomion.
>
> 2. Rekisterinpitäjä oikaisee rekisteröidyn luottotiedoissa olevan tiedon heti saatuaan tiedon yksipuoliseen tuomioon kohdistuvasta vireillä olevasta takaisinsaantihakemuksesta. Rekisterinpitäjä tekee ratkaisun maksuhäiriömerkinnän tallettamisesta, kun takaisinsaantihakemusta koskevassa asiassa on annettu tuomioistuimen päätös. Tässä tilanteessa on mahdollista, että rekisteröidyn luottotiedoista poistetaan ainakin väliaikaisesti sellainen maksuhäiriömerkintä, jota rekisterinpitäjä olisi

[4] Saatavilla Finlex -palvelussa osoitteessa https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2021/20210783.
[5] Saatavilla Finlex -palvelussa osoitteessa https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2021/20210783.

voinut vielä säilyttää luottotietolain 18 §:n säilyttämisaikoja koskevien säännösten mukaisesti.

Antamassaan ohjauksessa tietosuojavaltuutettu viittasi siihen, että luottotietolain säännösten tarkoituksena on, että luottotietorekisteriin talletettava ja sieltä edelleen luovutettava tieto antaa mahdollisimman oikean kuvan rekisteröidyn sitoumusten hoitokyvystä. Ohjauksessa korostettiin myös heikommassa asemassa olevan osapuolen eli rekisteröidyn suojaamista. Tietosuojavaltuutetun toimiston ratkaisukäytännössä on katsottu, että jos luottotietolain tulkinnassa ilmenee epäselvyyttä, tulisi luottotietolain säännöksiä tulkita lain suojatarkoitus huomioiden luottotietotoimintaa harjoittavaan nähden heikommassa asemassa olevan kuluttajaosapuolen hyväksi[6]. Tietosuojavaltuutettu katsoi, että tätä tulkintaa tukee myös luottotietolain 5 §:n mukainen rekisteröidyn oikeus tulla arvioiduiksi oikeiden ja asiamukaisten tietojen perusteella.

Edellä referoituun ohjaukseen viitaten tietosuojavaltuutettu katsoo, että luottotietolain 13 §:n 1 momentin 3 kohdan tarkistaminen myös yksipuolisten tuomioiden osalta voisi olla tarpeellista. Mikäli vireillä olevan takaisinsaantihakemuksen vaikutus maksuhäiriömerkinnän säilyttämisen edellytyksiin huomioitaisiin luottotietolain säännöksissä, olisi rekisteröidyn perusoikeuksiin sekä toimintamahdollisuuksiin laaja-alaisesti vaikuttava luottotietolain sääntely voimassa olevaa luottotietolakia tarkkarajaisempaa.

Tietosuojavaltuutettu Talus Anu 912076110

Ylitarkastaja Kantonen Silja 91161160K

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarvittaessa tarkistaa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.

Tietosuojavaltuutetun toimiston yhteystiedot

Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki

Sähköposti: tietosuoja@om.fi

Puhelinvaihde: 029 566 6700

Verkkosivut: www.tietosuoja.fi

[6] Ks. HE 241/2006 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle luottotietolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi s. 20.